SODBA SODIŠČA (tretji senat)
z dne 8. septembra 2005*

V zadevi C-416/02,

zaradi tožbe zaradi neizpolnitve obveznosti na podlagi člena 226 ES, vložene dne 19. novembra 2002,

Komisija Evropskih skupnosti, ki jo zastopa G. Valero Jordana, zastopnik, z naslovom za vročanje v Luxembourgu,

tožeča stranka,

ob intervenciji

Združenega kraljestva Velika Britanija in Severna Irska, ki ga je najprej zastopal K. Manji, nato C. White, zastopnika, skupaj z D. Wyattom, QC, z naslovom za vročanje v Luxembourgu,

intervenient,

* Jezik postopka: španščina.

proti

Kraljevini Španiji, ki jo zastopa N. Díaz Abad, zastopnica, z naslovom za vročanje v Luxembourgu,

tožena stranka,

SODIŠČE (tretji senat),

v sestavi A. Rosas, predsednik senata, J.-P. Puissochet (poročevalec), S. von Bahr, U. Lõhmus in A. Ó Caoimh, sodniki,

generalna pravobranilka: C. Stix-Hackl,
sodni tajnik: M. Ferreira, glavna administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 15. decembra 2004,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 12. maja 2005

izreka naslednjo

Sodbo

1 Komisija Evropskih skupnosti Sodišču s tožbo predlaga, naj ugotovi, da Kraljevina Španija:

— s tem, da ni sprejela potrebnih ukrepov za uskladitev z obveznostmi, ki jih ima na podlagi členov 4, 9 in 13 Direktive Sveta 75/442/EGS z dne 15. julija 1975 o odpadkih (UL L 194, str. 39), kakor je bila spremenjena z Direktivo Sveta 91/156/EGS z dne 18. marca 1991 (UL L 78, str. 32, v nadaljevanju: Direktiva 75/442);

— s tem, da ni sprejela potrebnih ukrepov za zagotovitev, da se odpadki gospodarstev za vzrejo prašičev, ki se nahajajo v kraju, imenovanem „El Pago de la Media Legua", odstranijo oziroma obdelajo, ne da bi bilo ogroženo zdravje ljudi oziroma povzročena škoda okolju, in da je pustila ta gospodarstva delovati brez dovoljenj, zahtevanih z navedeno direktivo, in da ni opravljala potrebnega rednega nadzora na teh gospodarstvih;

— s tem, da pred izvedbo oziroma spremembo tega projekta ni opravila presoje vplivov in je tako kršila določbe členov 2 in 4(2) Direktive Sveta 85/337/EGS z dne 27. junija 1985 o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje (UL L 175, str. 40, v nadaljevanju: prvotna različica Direktive 85/337)

oziroma določbe te direktive, kakor je bila spremenjena z Direktivo Sveta 97/11/ES z dne 3. marca 1997 (UL L 73, str. 5, v nadaljevanju: Direktiva 85/337);

— s tem, da ni opravila potrebnih hidrogeoloških študij na območju, ki mu grozi onesnaženje v skladu s členi 3(b), 5(1) in 7 Direktive Sveta 80/68/EGS z dne 17. decembra 1979 o varstvu podzemne vode pred onesnaževanjem z določenimi nevarnimi snovmi (UL 1980, L 20, str. 43);

— s tem, da ni poskrbela, da bi bile odpadne komunalne vode aglomeracije Vera predmet postopka, ki je določen v členu 5(2) Direktive Sveta 91/271/EGS z dne 21. maja 1991 o čiščenju komunalne odpadne vode (UL L 135, str. 40), to je strožjega postopka, kot je tisti, opisan v členu 4 te direktive;

— s tem, da območja Rambla de Mojácar ni razglasila za posebej ranljivega, s tem pa kršila določbe člena 3(1), (2) in (4) Direktive Sveta 91/676/EGS z dne 12. decembra 1991 o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (UL L 375, str. 1),

ni izpolnila obveznosti iz navedenih direktiv.

Pravni okvir

Ureditev, ki velja za odpadke

Skupnostna ureditev

2 Člen 1(a), prvi pododstavek, Direktive 75/442 kot odpadek opredeljuje „vsako snov ali predmet v skupinah, navedenih v Prilogi I, ki ga imetnik zavrže ali namerava ali mora zavreči".

3 Z drugim pododstavkom tega člena 1(a) je Komisiji naloženo, da pripravi „seznam odpadkov, ki spadajo v skupine, naštete v Prilogi I". V skladu z Odločbo 94/3/ES z dne 20. decembra 1993 o oblikovanju seznama odpadkov v skladu s členom 1(a) Direktive 75/442/EGS (UL 1994, L 5, str. 15) je Komisija sprejela „Evropski seznam odpadkov", na katerem so med „odpadki iz primarne proizvodnje iz kmetijstva" predvsem „živalski iztrebki, urin in gnoj (vključno z onesnaženo slamo), ločeno zbrane odplake, obdelane izven kraja". Uvodna opomba iz priloge navedene odločbe natančneje določa, da ta seznam odpadkov „ni dokončen", da „vključitev snovi na seznam [...] ne pomeni, da je snov v vseh okoliščinah odpadek" in da „[v]ključitev na ta seznam ne pomeni, da ta snov ustreza opredelitvi odpadkov".

4 Člen 1(c) te direktive imetnika opredeljuje kot „povzročitelja odpadkov ali fizično ali pravno osebo, ki ima odpadke".

5 Člen 2 Direktive 75/442 določa:

„1. Direktiva [se] ne nanaša na:

(a) plinaste izpuste v ozračje;

(b) če jih že ureja druga zakonodaja:

[...]

(iii) živalska trupla in naslednji kmetijski odpadki: fekalne in druge naravne, nenevarne snovi, ki se uporabljajo pri kmetovanju;

[...]

2. Posebna pravila za posamezne primere ali tista, ki dopolnjujejo pravila te direktive o ravnanju z določenimi skupinami odpadkov, se lahko določijo s posameznimi direktivami."

6 Člen 4 navedene direktive določa:

„Države članice sprejmejo potrebne ukrepe za zagotovitev take predelave ali odstranjevanja odpadkov, da ne ogrožajo zdravja ljudi in brez uporabe postopkov ali načinov, ki bi lahko škodovali okolju, predvsem pa:

— ne predstavljajo tveganja vode, zraka, tal ter rastlin in živali,

— niso moteči zaradi hrupa ali vonjav,

— ne vplivajo škodljivo na krajino ali mesta posebnega pomena.

Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, da prepovejo puščanje, odmetavanje ali nenadzorovano odstranjevanje odpadkov."

7 V skladu s členom 9 iste direktive mora vsak obrat oziroma vsako podjetje, ki opravlja postopke odstranjevanja odpadkov iz Priloge II A, predvsem zaradi izvajanja navedenega člena 4, pridobiti dovoljenje pristojnega organa, ki zajema zlasti vrste in količine teh odpadkov, tehnične zahteve, previdnostne ukrepe, mesto odstranjevanja in način obdelave.

8 V skladu s členom 13 Direktive 75/442 velja:

„Pristojni organi morajo redno ustrezno pregledovati podjetja, ki izvajajo ukrepe, navedene v členih 9 do 12."

Nacionalna ureditev

9 Člen 2(2) zakona št. 10/1998 z dne 21. aprila 1998 o odpadkih (BOE z dne 22. aprila 1998) določa, da se „ta zakon [...] uporablja dopolnilno v zadevah, ki jih določa v nadaljevanju za vidike, ki jih izrecno ureja s svojo posebno ureditvijo:

[...]

b) odstranjevanje in predelava mrtvih živali in odpadkov živalskega izvora, kot je to področje urejeno s kraljevim odlokom št. 2224/1993 z dne 17. decembra 1993 o sanitarnih zahtevah v zvezi z odstranjevanjem in predelavo mrtvih živali in odpadkov živalskega izvora ter varstva pred patogeni v živalski krmi [...]

c) odpadki kmetijskih gospodarstev in živine iz živalskih iztrebkov in drugih naravnih, neškodljivih snovi, ki se uporabljajo na kmetijskih gospodarstvih, tako kot je to področje urejeno s kraljevim odlokom št. 261/1996 z dne 16. februarja

1996 o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov, in ureditvijo, ki jo bo sprejela vlada v skladu s peto dopolnilno določbo

[...]."

10 Ta peta dopolnilna določba določa, da za uporabo odpadkov, zajetih v navedenem členu 2(2)(c), kot kmetijskih gnojil, veljajo ureditev, ki jo v ta namen sprejme vlada, in dodatna pravila, ki jih v okoliščinah posameznega primera sprejmejo samostojne pokrajine. V skladu z isto dopolnilno določbo ta ureditev določa vrste in količino odpadkov, ki jih je mogoče uporabiti kot gnojila, ter pogoje, pod katerimi za dejavnost ne bo več potrebno dovoljenje, in določa, da je treba dejavnost pod nadzorom opravljati, ne da bi bilo ogroženo zdravje ljudi in ne da bi se uporabljali postopki in metode, ki lahko škodujejo okolju, predvsem pa povzročijo onesnaževanje vode.

11 Na podlagi zakonskega pooblastila, ki izhaja iz te pete dopolnilne določbe, je španska vlada sprejela kraljevi odlok št. 324/2000 z dne 3. marca 2000 o temeljnih pravilih o ureditvi gospodarstev za vzrejo prašičev (BOE z dne 8. marca 2000). Člen 5B(b) tega kraljevega odloka določa, da se upravljanje z odplakami iz gospodarstev za vzrejo prašičev opravi predvsem tako, da se predelajo v mineralno organsko gnojilo, v tem primeru pa morajo gospodarstva razpolagati z „na naraven ali umeten način pregrajeno in neprepustno jamo za shranjevanje gnojnice, ki preprečuje tveganje filtriranja in onesnaževanja površinskih in podzemnih voda in ki zagotavlja, da ne prihaja do izgub s prelivanjem ali zaradi geotehničine nestabilnosti, in je dovolj velika za shranjevanje proizvodnje do treh mesecev, da bi omogočila primerno ravnanje z njo".

12 Zaradi prve dopolnilne določbe k zakonu št. 10/1998 na podlagi kraljevega odloka št. 324/2000 ni mogoče opraviti nadzora predelave gnojnice na območjih, ki za onesnaževanje z nitrati v skladu s kraljevim odlokom št. 261/1996 z dne 16. februarja 1996 o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (BOE z dne 16. februarja 1996) niso bila razglašena za ranljiva.

13 Ureditev o odpadkih, ki jo je sprejela Junta de Andalucía (vlada avtonomne skupnosti Andaluzije), se ne uporablja za organske odpadke iz kmetijskih dejavnosti oziroma vzreje.

Ureditev presoje vplivov nekaterih projektov na okolje

Skupnostna ureditev

14 Člen 2(1) Direktive 85/337 je v svoji prvotni različici določal:

„Države članice sprejmejo vse potrebne ukrepe za zagotovitev, da se pred izdajo soglasja za izvedbo presodijo vplivi projektov, ki bodo, med drugim zaradi svoje narave, velikosti ali lokacije, verjetno pomembno vplivali na okolje.

Ti projekti so opredeljeni v členu 4."

15 V skladu s členom 4(2) te direktive se „projekti skupin, naštetih v Prilogi II, [...] presodijo v skladu s členi 5 do 10, če države članice menijo, da njihove značilnosti tako zahtevajo". V tej prilogi II, točka 1(f), so navedeni obrati za rejo prašičev.

16 Na podlagi člena 4(1) te direktive „so projekti skupin, naštetih v Prilogi I, predmet presoje v skladu s členi 5 do 10".

17 V navedeni prilogi I, točka 17(b), so navedeni obrati za intenzivno rejo prašičev z več kot 3000 mesti za pitance (čez 30 kg), ista točka (c) pa vključuje obrate z več kot 900 mesti za svinje.

18 Člen 4(2) Direktive 85/337 določa, da države članice za projekte, ki so našteti v Prilogi II, s preverjanjem za vsak primer posebej ali na podlagi pragov ali meril, ki jih postavi država članica, odločijo, „ali se projekt presoja skladno s členi 5 do 10". Odstavek 3 tega člena natančneje določa, da se „med preverjanjem za vsak primer posebej ali postavljanjem pragov ali meril za namen odstavka 2 [...] upoštevajo ustrezna izbirna merila, določena v Prilogi III".

19 Priloga II, točka 1(e), Direktive 85/337 zajema „[i]ntenzivne živinske farme (projekti, ki niso vključeni v Prilogo I)", točka 13 iste priloge pa „vsak[o] spremembo[o] ali razširitev projektov, naštetih v Prilogi I in Prilogi II, ki so že dovoljeni, izvedeni ali v izvedbi in lahko imajo pomembne škodljive vplive na okolje". Direktivo 85/337 bi morale države članice prenesti do 14. marca 1999.

Nacionalna ureditev

20 Junta de Andalucía je sprejela zakon št. 7/1994 z dne 18. maja 1994 o varstvu okolja, katerega priloga II, točka 11, določa, da se mora za obrate s stalnimi prašičjimi hlevi z več kot 100 svinjami za vzrejo in 500 prašiči za pitanje izvesti postopek, ki določa sestavo poročila o okoljski presoji.

Ureditev varstva podzemnih voda

Skupnostna ureditev

21 Člen 3 Direktive 80/68 določa:

„Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, s katerimi:

[...]

(b) omejijo vnos snovi iz seznama II v podzemno vodo, zato da preprečijo onesnaženje vode s temi snovmi."

22 V točki 3 navedenega seznama so navedene „[s]novi, ki imajo škodljiv učinek na okus in/ali vonj podzemne vode [...]“.

23 Člen 5 Direktive 80/68 določa predvsem, da države članice opravijo predhodno preiskavo odvajanj snovi iz seznama II in lahko izdajo dovoljenje pod pogojem, da so sprejeti vsi tehnični varstveni ukrepi za preprečevanje onesnaženja podzemne vode s temi snovmi.

24 Na podlagi člena 7 navedene direktive „predhodne preiskave iz členov 4 in 5 vključujejo pregled hidrogeoloških pogojev na zadevnem območju, potencialno prečiščevalno sposobnost tal in podtalja ter nevarnost onesnaženja in spremembe kakovosti podzemne vode zaradi odvajanja ter omogočajo ugotovitve, ali je odvajanje snovi v podzemno vodo zadovoljiva rešitev z okoljskega vidika“.

Nacionalna ureditev

25 Sodišče v okviru obravnavane zadeve ni bilo seznanjeno z nobeno nacionalno zakonodajo, s katero bi se posebej zagotovil prenos Direktive 80/68.

Ureditev čiščenja odpadnih komunalnih voda

Skupnostna ureditev

26 Člen 5(1) Direktive 91/271 določa, da „za namene iz odstavka 2 države članice do 31. decembra 1993 opredelijo občutljiva območja v skladu z merili, določenimi v

Prilogi II", med katerimi so evtrofikacija (Priloga II, A(a)), določena koncentracija dušika (Priloga II, A(b)) in kjer je potrebno dodatno čiščenje za izpolnitev direktive Sveta (Priloga II, A(c)).

27 Odstavek 2 navedenega člena 5 natančneje določa, da države članice zagotovijo, da bodo komunalne odpadne vode, ki se dovajajo v kanalizacijske sisteme, pred izpustom v občutljiva območja podvržene strožjemu postopku čiščenja, kot je tisti, opisan v členu 4, in sicer najkasneje do 31. decembra 1998 za vse aglomeracije s populacijskim ekvivalentom (v nadaljevanju: PE), večjim od 10.000.

Nacionalna ureditev

28 V Španiji so pristojni organi na področju čiščenja odpadnih voda občinski organi. Država pa je kljub temu pristojna, da po Confederaciones Hidrográficas (hidrografska združenja, subjekti javnega prava, zadolženi za upravljanje notranjih voda) odobri odvajanje in ponovno uporabo prečiščenih odpadnih voda.

29 Kraljevi zakonski odlok št. 11/1995 z dne 28. decembra 1995 o pravilih, ki se uporabljajo za čiščenje odpadnih komunalnih voda (BOE z dne 30. decembra 1995), je bil izveden s kraljevim odlokom št. 509/1996 z dne 15. marca 1996 (BOE z dne 29. marca 1996), delno spremenjenim s kraljevim odlokom št. 2116/1998 z dne 2. oktobra 1998 (BOE z dne 20. oktobra 1998).

Ureditev varstva voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov

Skupnostna ureditev

30 Člen 3(1) Direktive 91/676 določa, da „države članice skladno z merili iz Priloge I določijo vode, prizadete zaradi onesnaževanja, in vode, ki bi lahko bile prizadete zaradi onesnaževanja, če se ne bi ukrepalo skladno s členom 5".

31 Drugi odstavek navedenega člena 3 določa, da v dveh letih po notifikaciji Direktive 91/676, to je od 19. decembra 1991, „[d]ržave članice [...] imenujejo za ranljiva območja vsa znana območja na svojem ozemlju, s katerih se voda steka v vode, določene skladno z odstavkom 1, in ki prispevajo k onesnaževanju. V šestih mesecih po prvem imenovanju obvestijo Komisijo o tem".

32 V skladu s četrtim odstavkom tega člena „[d]ržave članice, kadar je to potrebno in vsaj vsaka štiri leta, pregledajo in po potrebi popravijo ali dopolnijo imenovanje ranljivih območij, tako da se upoštevajo spremembe in dejavniki, ki niso bili predvideni ob prejšnjem imenovanju. O kakršnih koli popravkih ali dopolnitvah k imenovanju obvestijo Komisijo v šestih mesecih".

33 Člen 4 Direktive 91/676 določa za zagotovitev splošne ravni varstva pred onesnaževanjem za vse vode predvsem, da države članice v dveh letih po notifikaciji te direktive izdelajo kodeks ali kodekse dobre kmetijske prakse, ki jih bodo kmetje izvajali prostovoljno.

34 Na podlagi člena 5 te direktive države članice izdelajo delovne programe za imenovana ranljiva območja. Ti programi so sestavljeni iz obvezujočih ukrepov, med katerimi so predvsem ukrepi, ki so jih države članice predpisale v kodeksu(-ih) dobre kmetijske prakse, kot tudi ukrepi iz Priloge III k Direktivi 91/676. Ukrepi iz te priloge se nanašajo predvsem na obdobja, ko je vnos nekaterih vrst gnojil v tla prepovedan, na zmogljivost posod za skladiščenje živinorejskih odplak in postopke za vnos v tla in največjo količino živinorejskih odplak, ki vsebuje dušikove spojine, pri katerih bi lahko prišlo do vnosa v tla.

Nacionalna ureditev

35 Kraljevina Španija je Direktivo 91/676 v svoj pravni red prenesla s kraljevim odlokom št. 261/1996 z dne 16. februarja 1996 (BOE z dne 16. februarja 1996).

36 Poleg tega je Junta de Andalucía z odlokom št. 261/98 z dne 15. decembra 1998 določila ranljiva območja za onesnaženje voda z nitrati iz kmetijskih virov na območju avtonomne skupnosti Andaluzije. Ta odlok ni zajel območja Rambla de Mojácar.

Predhodni postopek

37 Obrat za vzrejo prašičev, ki se nahaja v kraju „El Pago de la Media Legua“ na območju občine Vera (provinca Almeria), na poti, ki to občino povezuje z občino Garrucha blizu reke Antas, se uporablja od leta 1976.

38 Komisija je po prejemu pritožbe v zvezi z delovanjem tega obrata leta 2000, ki je bila vpisana pod št. 2000/4044, z dopisom dne 6. aprila 2000 od španskih organov zahtevala, naj predložijo, prvič, stališča o očitanih dejstvih, to je o nenadzorovanem odvajanju odpadkov zadevnih obratov v okolje, in, drugič, naj predložijo informacije o pogojih uporabe različnih upoštevnih predpisov Skupnosti.

39 Z dopisom z dne 24. avgusta 2000 so španski organi odgovorili, da se Direktiva 75/442 ne uporablja nujno za gnojnico z vzrejnih gospodarstev, če se lahko ta gnojnica, če se uporablja kot gnojilo za okolico gospodarstva, izogne opredelitvi odpadka v smislu navedene direktive. Kar zadeva uporabo Direktive 85/337, so ti organi poudarili, da je „zakon št. 7/1994 določil, da ukrepi za varovanje okolja veljajo za vsa vzrejna gospodarstva, ne glede na to, kje se nahajajo". V istem dopisu je bilo prav tako navedeno, da sporno gospodarstvo še vedno nima občinskega dovoljenja in da so lokalni organi lastnika gospodarstva že leta 1999 zaprosili za listine, na podlagi katerih bi bilo mogoče sestaviti okoljsko poročilo, potrebno za podelitev dovoljenja, a vse do sedaj brez uspeha. Španski organi so poleg tega zatrjevali, da v gnojnici ni bilo nevarnih snovi in da se Direktiva 80/68 torej ne uporablja, tako kot tudi ne Direktiva 91/271, če ni bilo pritožbe v zvezi s tem odvajanjem, ki bi lahko doseglo obalni zaliv. Nazadnje so, kar zadeva Direktivo 91/676, navedeni organi navedli, da ni mogoče niti iz te direktive niti iz odloka št. 261/1996 sklepati, da bi bilo obravnavano območje ranljivo, saj pristojni subjekti niso ugotovili prisotnosti nitratov, temveč so predlagali samo vključitev tega območja v program nadzora nad celotnim obalnim območjem province Almerie.

40 Oktobra 2000 so španski organi Komisiji predložili več listin, med drugim poročilo o razmerah na zadevnem gospodarstvu z dne 5. julija 2000, ki ga je izdelala družba Tecnoma na zahtevo Confederación Hidrograficas del Sur (hidrografsko združenje za jug), in listine v zvezi s postopkom, ki bi gospodarstvu omogočil pridobitev

dovoljenja za odvajanje lastnih odpadkov, z datumoma 14. avgust 1998 in 2. julij 1999.

41 Ker je septembra 2000 Komisija od pritožnikov pridobila nove informacije o stanju spornega gospodarstva in ker je menila, da so španski organi v tem primeru kršili direktive 75/442, 85/337, tudi v njeni prvotni različici, 80/68, 91/271 in 91/676, je 18. januarja 2001 na Kraljevino Španijo naslovila pisni opomin.

42 Na dvostranskih sestankih 21. in 22. maja 2001 s službami Komisije so španski organi Komisijo obvestili, da so po pregledu 18. aprila 2001 izdali negativno mnenje obravnavanemu gospodarstvu in od občine Vera zahtevali, naj sprejme potrebne ukrepe za zaprtje tega gospodarstva, v nasprotnem primeru bi Junta de Andalucía lahko sama posredovala.

43 Z dopisom z dne 20. junija 2001 so španski organi odgovorili na pisni opomin. Ponovno so trdili, da se jim Direktiva 75/442 ni zdela uporabljiva, in pojasnili, da je bilo, kar zadeva Direktivo 85/337, izdano negativno okoljsko poročilo za povečanje spornega gospodarstva in da so od pristojnih lokalnih organov zahtevali, naj sprejmejo ukrepe za njegovo zaprtje. Glede Direktive 80/68 so zatrjevali, da so podzemne vode, ki naj bi bile ogrožene, sovpadale točno z območjem vodne površine z omejeno uporabnostjo, zelo blizu vodnega območja, ki ni bilo nikakor namenjeno za uporabo, pri kateri bi bila pomembna kakovost, tako da je bilo to območje manj preučeno, čeprav je bila Comisaría de Aguas del Sur (organ, ki je zadolžen za upravljanje voda na jugu države) obveščena o potrebi po izvedbi hidrogeološke študije, s katero bi ocenila tveganje morebitnih bodočih posegov na kakovost voda. Glede Direktive 91/271 so španski organi priznali, da ni bila spoštovana, da pa onesnaženost obalnega vodnega območja Antas ni nastala zaradi vzrejnega gospodarstva prašičev, pač pa zaradi odtekanja odpadnih voda prebival-

stva, ki je živelo v občini Vera. Glede Direktive 91/676 so isti organi menili, da je bila spoštovana, pri tem pa so navedli, da bi lahko študija vsega onesnaževanja z nitrati na nacionalni ravni v okoliščinah posameznega primera omogočila določitev novih ranljivih območij.

44 Ker je Komisija menila, da predloženi odgovori še vedno niso zadovoljivi, je z dopisom z dne 26. julija 2001 na Kraljevino Španijo naslovila obrazloženo mnenje, v katerem jo je pozvala, naj v roku dveh mesecev od vročitve mnenja sprejme potrebne ukrepe za uskladitev s svojimi obveznostmi.

45 Z dopisom z dne 4. oktobra 2001 so španski organi Komisiji predložili podrobno poročilo Junta de Andalucía, v katerem je bilo navedeno, da se je proti spornemu gospodarstvu 8. avgusta 2001 začel postopek za sankcioniranje.

46 Glede na to, da Kraljevina Španija še vedno ni sprejela potrebnih ukrepov za uskladitev s svojimi obveznostmi, je Komisija vložila to tožbo.

47 Kraljevina Španija predlaga, naj se navedena tožba zavrne, Komisiji pa naloži plačilo stroškov.

48 S sklepom predsednika Sodišča z dne 5. maja 2003 je bila Združenemu kraljestvu Velika Britanija in Severna Irska dovoljena intervencija v podporo predlogom Komisije, predvsem kar zadeva člene 4, 9 in 13 Direktive 75/442.

Tožba

49 Za proučitev te tožbe je treba najprej analizirati očitke glede kršitve direktiv 91/271 in 91/676, ki se nanašata na celotno geografsko območje, na katerem se nahaja zadevno vzrejno gospodarstvo, nato očitke glede kršitve Direktive 85/337, tudi v njeni prvotni različici, s katerimi Komisija izpodbija pogoje, pod katerimi sta bili izvedeni izgradnja in širitev tega gospodarstva, in nazadnje očitke, da naj bi bila živalska trupla in gnojnica s tega gospodarstva odvedeni v okolje v neskladju z direktivama 75/442 in 80/68.

Direktiva 91/271

50 Z očitkom glede kršitve Direktive 91/271 se Komisija sklicuje na kršitev te direktive na dveh podlagah. Po eni strani trdi, da bi morala biti vsa reka Antas uvrščena med občutljiva območja, ki jih opredeli avtonomna skupnost Andaluzija s členom 5(1) te direktive, po drugi strani pa, da bi morale biti zaradi tega vse odpadne komunalne vode z aglomeracije Vera podvržene strožjemu postopku čiščenja kot je sekundarno čiščenje, kakor je določeno v drugem odstavku tega člena.

51 Glede prvega dela očitka, ki se nanaša na označitev reke Antas kot občutljivega območja, je treba opozoriti, da je Sodišče v sodbi z dne 15. maja 2003 v zadevi Komisija proti Španiji (C-419/01, Recueil, str. I-4947) že ugotovilo, da Kraljevina Španija s tem, da ni označila več občutljivih območij na svojem ozemlju, ni izpolnila obveznosti, ki jih ima na podlagi člena 5 Direktive 91/271. Med postopkom, v katerem je bila izdana ta sodba, je Komisija, kot izhaja iz točk 14 in 20 sodbe, priznala, da je avtonomna skupnost Andaluzija označila občutljiva območja, ki jo

zadevajo, s tem da je imena objavila v svojem uradnem listu in jo o tem obvestila; poleg tega je španska vlada poudarila, da je Komisija priznala, da je ta avtonomna skupnost označila predvsem občutljiva območja, ki so se nahajala ob njenih obalnih vodah. Zato se je neizpolnitev obveznosti, ki jo je Sodišče ugotovilo v točki 23 navedene sodbe, nanašala na neoznačitev občutljivih območij, za katera so bile pristojne druge avtonomne skupnosti, ne pa med drugim občutljivih območij v avtonomni skupnosti Andaluziji.

52 Kljub temu pa okoliščina, da je Sodišče z zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Španiji ugotovilo, da pomanjkljivo označevanje občutljivih območij ni zadeva avtonomne skupnosti Andaluzije, ni ovira za preučitev očitka glede kršitve Direktive 91/271. Pravzaprav ta očitek temelji na elementih, ki jih Komisija v predhodnem postopku pred predložitvijo te zadeve Sodišču ni poznala, in katere elementi izhajajo iz poročila, ki ga je za Komisijo izdelala družba ERM januarja 2000, to je po datumu obrazloženega mnenja v tej isti zadevi. Komisija je torej na podlagi tega poročila, ki se je nanašalo na nadzor občutljivih in ranljivih območij v Španiji, lahko opozorila na določene pomanjkljivosti, ki so ostale pri uveljavitvi Direktive 91/271, in na tej podlagi vložila novo tožbo zaradi neizpolnitve obveznosti.

53 Drugič, iz navedenega poročila, katerega vsebine španska vlada v zvezi s to točko ni izpodbijala, izhaja, da imajo vode reke Antas, prizadete z evtrofikacijo, višjo vsebnost nitratov, in prejmejo, upoštevajoč hotele in turistične centre v bližini, velike količine hranilnih snovi. Ta merila pa so med merili, ki jih morajo države članice upoštevati na podlagi Priloge II k Direktivi 91/271, zato da bi označile občutljiva območja. Poleg tega je Komisija navedla, ne da bi ji španska vlada nasprotovala, da so španski organi predlagali označitev navedene reke kot območja, pomembnega za Skupnost v

okviru območij Natura 2000 zaradi prisotnosti želv „testudo graeca“ v vodah te reke. Sicer pa je tak element, tudi če ni naveden med merili, ki jih zajema Priloga II, dodaten kazalec posebnega interesa, ki ga predstavlja varovanje zadevnih vodnih življenjskih prostorov pred odtekanjem nezadostno obdelanih odpadnih komunalnih vod.

54 Španska vlada ugovarja, da Rambla reke Antas ni sestavljena iz prostih naravnih voda, pač pa iz podzemnih tokov, ki ob pomanjkanju svetlobe ne bi mogli utrpeti škode z razvojem alg in torej z evtrofikacijo. Kljub temu ta ugotovitev, tudi ob predpostavki, da je točna, ne nasprotuje označitvi tega območja kot občutljivega v smislu Direktive 91/271. Po eni strani Priloga II k tej direktivi namreč določa, da so lahko občutljiva območja „vodna telesa“, in torej ne zahteva, da je zadevni vodni življenjski prostor prosta voda. Po drugi strani še so v isti prilogi poleg eutrofikacije našteta druga merila, predvsem povečana koncentracija nitratov (hranil), za določitev, ali je treba določeno območje opredeliti kot občutljivo območje.

55 Reko Antas bi morali španski organi torej opredeliti kot v celoti občutljivo območje.

56 Prvi del očitka je tako utemeljen.

57 Glede drugega dela očitka v zvezi z zahtevo po strožjem postopku čiščenja kot je sekundarno čiščenje, kot je določeno v členu 5(2) Direktive 91/271 in katerega predmet bi morale biti odpadne komunalne vode aglomeracije Vera, je treba poudariti, da španska vlada ne oporeka dejstvu, da so bile te vode predmet samo primarnega čiščenja.

58 Po drugi strani iz številčnih podatkov, ki jih je predložila Komisija, izhaja, da ima v nasprotju s tem, kar zatrjuje španska vlada, navedena aglomeracija, upoštevajoč stalno prebivalstvo občine Vera, ocenjeno na okoli 8000 prebivalcev, in velik poletni turistični pritok, ki ga pozna zadevna pokrajina, PE, večji od 10.000. Če so odpadne komunalne vode odvedene na območje, ki bi moralo biti, kot je navedeno, opredeljeno kot občutljivo območje, bi morali španski organi nadzorovati, da bodo te vode, preden bodo odvedene na zadevno območje in pred 31. decembrom 1998, predmet strožjega čiščenja kot je sekundarno čiščenje, kot je opisano v členu 4 Direktive 91/271.

59 Trditvi španske vlade, da naj bi se rok, določen z Direktivo 91/271 za aglomeracije s PE od vključno 2000 do 15.000, iztekel šele 31. decembra 2005, ni mogoče pritrditi, tudi če bi PE aglomeracije Vera spadal v to skupino. Člen 3(1) in (2) te direktive namreč določa rok za vzpostavitev kanalizacijskega sistema in sekundarnega čiščenja samo za odvajanje odpadnih komunalnih voda te skupine aglomeracij, ki se izvaja izven občutljivih območij. Navedeni rok se torej v nobenem primeru ne uporablja za odvajanje odpadnih komunalnih voda z aglomeracije Vera.

60 Vendar pa okoliščina, na katero se sklicuje španska vlada, in sicer da naj družba za upravljanje čistilne naprave ne bi dala določenih informacij o analitični študiji zadevnih odpadnih voda, ne vpliva na ugotovitev, da se te vode niso čistile, kot to določa Direktiva 91/271. Poleg tega španska vlada z navedbo v svoji dupliki, da je bila čistilna naprava občine Vera, zgrajena 1993, zasnovana zato, da bi lahko do leta 2011 v zadostni meri izpolnila zahteve ureditve o odvajanju na občutljiva območja, priznava, da zahteve niso bile spoštovane na dan, določen v obrazloženem mnenju.

61 Zato je drugi del očitka utemeljen. Tožbenim predlogom, ki temeljijo na kršitvi Direktive 91/271, je treba torej pritrditi.

Direktiva 91/676

62 Španska vlada zatrjuje, da je očitek kršitve Direktive 91/676 nedopusten z dveh vidikov. Prvič, ta očitek ni bil naveden v obrazloženem mnenju in Komisija ga tako ne more prvič uveljavljati pred Sodiščem. Drugič, Komisija je pod št. 2002/2009 že začela drug postopek v zvezi s kršitvijo zaradi neizpolnitve navedene direktive, tako da je na Kraljevino Španijo naslovila opomin, ki zajema tudi območje Rambla de Mojácar. Načelo *ne bis in idem*, ki naj bi se uporabljalo za postopke zaradi neizpolnitve obveznosti, pa preprečuje, da bi bili proti državi članici za isto kršitev prava Skupnosti vloženi dve tožbi zaradi neizpolnitve obveznosti.

63 Prvo točko zatrjevanj španske vlade je mogoče le zavrniti. Dejansko iz vseh listin v spisu, še posebej iz pisnega opomina in obrazloženega mnenja, naslovljenega na navedeno državo članico, izhaja, da je kršitev Direktive 91/676 eden od očitkov, ki jih je Komisija uveljavljala v predhodnem postopku. Tudi predmet tega očitka je bil jasno opisan in španska vlada je imela tako možnost, da predstavi svoja stališča in pripravi svojo obrambo (glej v tem smislu sodbo z dne 15. decembra 1982 v zadevi Komisija proti Danski, 211/81, Recueil, str. 4547, točki 8 in 9). Ta očitek je bil torej naveden v obrazloženem mnenju, tudi če ni bil izrecno naveden v končnem delu tega mnenja, in je bil predstavljen s podobnimi besedami in dovolj natančno v tožbi (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Danski, točki 14 in 15).

64 Glede na prvi vidik ta očitek torej ni nedopusten.

65 V zvezi z drugo točko je dovolj ugotoviti, da tudi če se načelo *ne bis in idem* uporablja za postopke zaradi neizpolnitve obveznosti, ta okoliščina v tej zadevi ne vpliva na dopustnost očitka. Če bi namreč Sodišče ugotovilo, da je ta očitek utemeljen, bi bila edina posledica trditev španske vlade, da bi morala Komisija morebiti odstopiti od postopka, ki ga je začela pod št. 2002/2009, če ta postopek vključuje označitev območja Rambla de Mojácar kot ranljivega območja.

66 Glede na drugi vidik ta očitek torej ni nedopusten.

67 Po temelju Komisija upravičeno poudarja, da so španski organi s tem, da so zaliv reke Antas opredelili kot občutljivo območje za namene Direktive 91/271, priznali stanje evtrofikacije voda zadevne regije in visoko vsebnost nitratov, kot je to razkrilo poročilo družbe ERM o nadzoru občutljivih in ranljivih območij v Španiji. Španska vlada v odgovoru na tožbo poleg tega priznava, da vsebnost nitratov v teh vodah, ki predstavlja eno od meril za opredelitev ranljivih območij, zajetih v Prilogi I k Direktivi 91/676, presega 50 mg na liter.

68 Da bi španska vlada upravičila odsotnost opredelitve območja Rambla de Mojácar kot občutljivega območja, zatrjuje, da naj ne bi bila izpolnjena merila za opredelitev, določena v členu 1, in ki izhajajo iz tega, da prisotnost nitratov ni bila posledica kmetijske dejavnosti.

69 Tej trditvi pa kljub temu ni mogoče pritrditi. Da bi bilo mogoče vode šteti za „prizadete zaradi onesnaževanja", predvsem v smislu člena 3(1) Direktive 91/676, in

da bi jih bilo treba opredeliti kot ranljiva območja ob uporabi člena 3(2) te direktive, dejansko ni treba, kot je Sodišče že razsodilo, da bi dušikove spojine izključno prispevale k onesnaževanju. Dovolj je, da k temu bistveno prispevajo (glej v tem smislu sodbo z dne 29. aprila 1999 v zadevi Standley in drugi, C-293/97, Recueil, str. I-2603, točki 30 in 35).

70 Španska vlada v dupliki zatrjuje, da opredelitev območja Rambla de Mojácar kot ranljivega območja ne bi bila v interesu te zadeve, ker naj bi to območje oblikovalo hidrološko območje, ki se razlikuje od območja Rambla reke Antas, edine, ki jo ta tožba zajema. Ta trditev kljub temu ni utemeljena. Pravzaprav Komisija neoznačitev območja Rambla de Mojácar kot ranljivega območja v smislu Direktive 91/676 uveljavlja kot drug očitek, ki ni enak tistemu, ki izhaja iz neizvedene opredelitve Ramble reke Antas kot občutljivega območja v smislu Direktive 91/271. Tožba se torej v nasprotju s tem, kar zatrjuje španska vlada, ne nanaša samo na Ramblo reke Antas. Zaradi tega je treba zavrniti tudi trditev španske vlade, v skladu s katero naj bi se podatki, ki izhajajo iz objave Instituto Geológico y Minero de España, nanašali na hidrogeološko enovitost Baja Almanzora, ki ne ustreza območju, zajetim s postopkom zaradi neizpolnitve obveznosti.

71 Ugovor španske vlade v zvezi z dejstvom, da naj podatki iz poročila, ki ga je izdelala družba ERM, ne bi bili enako zanesljivi kot podatki, zbrani za Junta de Andalucía, ni take narave, da bi bilo mogoče z njim dokazati, da onesnaževanje z nitrati ni bilo posledica kmetijske dejavnosti.

72 Nazadnje španska vlada zaman zatrjuje, da je vsebnost nitratov, če razdelimo prispevek gnojil na površja zemlje, na katera je bila vnesena gnojnica, občutno nižja

od 170 kg na hektar, to je praga, določenega v Prilogi III, odstavek 2, k Direktivi 91/676. Očitek namreč ne izhaja iz tega, da je vnos gnojnice izvedlo zadevno vzrejno gospodarstvo ob kršitvi določb Direktive 91/767, pač pa iz tega, da Kraljevina Španija območja Rambla de Mojácar ni opredelila kot ranljivega območja. Ta trditev španske vlade torej ni utemeljena in jo je treba zavrniti.

73 V obravnavanem primeru pa glede hidrogeološke enote 06.06 (Bajo Almanzora) španska vlada ni navedla nobenega natančnega podatka, ki bi omajal trditev Komisije, v skladu s katero je prispevek iz kmetijskih virov k onesnaževanju znaten.

74 Iz zgoraj navedenega sledi, da je očitek glede kršitve Direktive 91/676 utemeljen.

Direktiva 85/337

75 Komisija zatrjuje, da vzrejno gospodarstvo prašičev v nasprotju s členoma 2 in 4(2) Direktive 85/337, tudi v njeni prvotni različici, ni bilo predmet presoje vplivov na okolje, niti pred izgradnjo, pred 14. marcem 1999, to je pred rokom za prenos Direktive 85/337, niti po širitvi, po tem datumu.

76 Španska vlada trdi, da Komisija ni natančno navedla, na katero od dveh različic te direktive se nanaša neizpolnitev obveznosti, in da je ta očitek zato nedopusten.

Podredno ta vlada meni, da ta očitek ni utemeljen. V repliki je Komisija navedla, da je bilo obravnavano gospodarstvo vzpostavljeno, preden je začela veljati Direktiva 85/337 in da se v tem primeru uporablja samo Direktiva 85/337 v svoji prvotni različici.

77 V zvezi s tem je treba najprej poudariti, da je bilo to vzrejno gospodarstvo prašičev ustanovljeno leta 1976, česar Komisija ne izpodbija. Takrat pa nobena določba prava Skupnosti španskim organom ni nalagala obveznosti presoje vplivov tega gospodarstva na okolje. Rok za prenos Direktive 85/337 v njeni prvotni različici je namreč potekel 3. julija 1988 in Sodišče je razsodilo, da ta direktiva od držav članic ne more zahtevati opravljanja okoljske presoje projektov, čeprav se zanje zahtevajo dovoljenja, izvedeni pa so bili pred tem datumom (glej v tem smislu sodbo z dne 11. avgusta 1995 v zadevi Komisija proti Nemčiji, C-431/92, Recueil, str. I-2189, točka 32, glede projektov, za katere je bila vložena prošnja za dovoljenje po 3. juliju 1988).

78 Drugič, iz listin v spisu izhaja, da je bilo po 14. marcu 1999, ko je potekel rok za prenos Direktive 85/337, vzrejno gospodarstvo predmet novega postopka za izdajo dovoljenja na podlagi zakona št. 7/1994. Ta zakon določa, da je dovoljenje za gospodarstva s prašiči z več kot 100 svinjami za vzrejo in 500 prašiči, namenjenimi za pitanje, to je za razred, v katerega spada navedeno vzrejno gospodarstvo, saj šteje okoli 2800 glav, predmet izvedbe okoljske presoje.

79 Komisija pa ni dokazala, s čim so španski organi pri vodenju tega novega postopka za izdajo dovoljenja in pred 26. septembrom 2001, dnem, ko se je iztekel rok, določen v obrazloženem mnenju, kršili Direktivo 85/337.

80 Španski organi so namreč spoštovali pravilo, v skladu s katerim je okoljska presoja obvezna tudi za projekte, ki so bili izvedeni pred iztekom roka za prenos Direktive 85/337, če so bila za te projekte izdana dovoljenja brez predhodne presoje in če so predmet novega postopka za izdajo dovoljenja, ki se je začel po tem datumu (glej v tem smislu, kar zadeva Direktivo 85/337 v njeni prvotni različici, sodbo z dne 18. junija 1998 v zadevi Gedeputeerde Staten van Noord-Holland, C-81/96, Recueil, str. I-3923, točki 23 in 25, v zvezi s projekti, za katere so bila izdana dovoljenja pred 3. julijem 1988 brez predhodne okoljske presoje, ki so bili predmet nove prošnje za izdajo dovoljenja po tem datumu).

81 Po eni strani iz listin v spisu izhaja, da so španski organi na podlagi zakona št. 7/1994, katerega skladnosti z zahtevami Direktive 85/337 Komisija ni izpodbijala, začeli postopek za okoljsko presojo, da bi preverili, ali bi bilo lahko obravnavano vzrejno gospodarstvo dovoljeno in ali bi bilo mogoče v okoliščinah primera njegov upravni položaj urediti. Maja 1999 so tako navedeni organi od lastnika tega gospodarstva zahtevali podatke, da bi lahko izdelali okoljsko poročilo. Tako poročilo je junija 2000 sestavila družba Tecnoma na zahtevo Confederacíon Hidrograficas del Sur, Komisiji pa je bilo poslano oktobra 2000.

82 Po drugi strani so španski organi skrbno opravili inšpekcijo zadevnega vzrejnega gospodarstva in predvsem glede na neugodne rezultate tega pregleda odločili, da za ta obrat ni mogoče izdati dovoljenja. Tako so isti organi 18. aprila 2001 izdali negativno mnenje za odobritev tega gospodarstva in od občine Vera zahtevali sprejetje ukrepov, potrebnih za to zagotovitev njegovega zaprtja. Nazadnje se je 8. avgusta 2001 zoper osebo, ki je zadevno gospodarstvo upravljala, začel postopek za sankcioniranje.

83 Španski organi so torej pravilno izpolnili obveznost okoljske presoje iz zakona št. 7/1994. Neizpolnitev prava Skupnosti, ki ga v zvezi s tem zatrjuje Komisija, torej ni dokazana.

84 Iz zgoraj navedenega izhaja, da je treba očitek, da je Kraljevina Španija kršila člena 2 in 4(2) Direktive 85/337, tudi v njeni prvotni različici, zavrniti, ne da bi bilo treba preučiti ugovor nedopustnosti, ki ga je podala španska vlada.

Direktiva 75/442

85 Komisija trdi, da je obravnavano gospodarstvo proizvajalo odpadke v velikih količinah, predvsem gnojnico in živalska trupla, in da te odpadke ob odsotnosti zakonodaje Skupnosti za ravnanje z njimi ureja Direktiva 75/442. Sicer pa je to gospodarstvo delovalo brez dovoljenja, ki se zahteva s členom 9 te direktive, in so bili navedeni odpadki, kot so španski organi sami priznali, nenadzorovano odvedeni na sosednja področja ob nespoštovanju zahtev za obdelavo oziroma odstranjevanje, določenih v členu 4 te direktive. Nazadnje, gospodarstvo ni bilo predmet nobenega stalnega nadzora pristojnih organov, kar krši člen 13 te direktive.

86 V zvezi s tem je treba opozoriti, da je uporaba pojma „odpadek" v smislu Direktive 75/442 odvisna od pomena besede „odstraniti", zajete v členu 1(a), prvi pododstavek, te direktive (glej sodbo z dne 18. decembra 1997 v zadevi Inter-Environnement Wallonie, C-129/96, Recueil, str. I-7411, točka 26).

87 V nekaterih razmerah dobrina oziroma primarna surovina, ki izhaja iz postopka pridobivanja oziroma izdelave, ki ni v prvi vrsti namenjen za njeno proizvodnjo, ne pomeni nujno ostanka, pač pa stranski proizvod, ki ga podjetje ne želi „odstraniti" v

smislu člena 1(a), prvi pododstavek, Direktive 75/442, pač pa ga namerava izkoriščati ali tržiti v teh, zanjo ugodnih, razmerah v poznejšem postopku, brez predhodne predelave. V takem primeru ni z ničemer upravičeno, da se določbe te direktive, ki so namenjene odstranjevanju oziroma obdelavi odpadkov, uporabljajo za dobrine, materiale ali primarne surovine, ki imajo v ekonomskem pogledu vrednost proizvodov, ne glede na kakršnokoli predelavo, in so kot take predmet zakonodaje, ki se uporablja za te proizvode, če ta ponovna uporaba ni samo morebitna, pač pa gotova, brez predhodne predelave, in sestavni del proizvodnega postopka (glej sodbo z dne 18. aprila 2002 v zadevi Palin Granit in Vehmassalon kansanterveystyön kuntayhtymän hallitus, C-9/00, Recueil, str. I-3533, točke 34 do 36).

88 Sodišče je tako razsodilo, da se ostanki kamenja in peska, ki nastanejo pri postopku bogatenja mineralov na obratu za izkoriščanje rudnika, izognejo opredelitvi odpadkov v smislu Direktive 75/442, če jih njihov imetnik zakonito uporablja za potrebno zasipavanje hodnikov navedenega rudnika in predloži zadostno jamstvo za identifikacijo in učinkovito rabo teh snovi (glej v tem smislu sodbo z dne 11. septembra 2003 v zadevi AvestaPolarit Chrome, C-114/01, Recueil, str. I-8725, točka 43). Prav tako je Sodišče štelo, da odpadek v smislu navedene direktive ni niti namenoma proizveden naftni koks, ki nastane pri hkratni proizvodnji drugih naftnih goriv v naftni rafineriji in ki se zagotovo uporablja kot gorivo za energijske in druge industrijske potrebe rafinerije (sklep z dne 15. januarja 2004 v zadevi Saetti in Frediani, C-235/02, Recueil, str. I-1005, točka 47).

89 Kot upravičeno zatrjuje vlada Združenega kraljestva v svoji intervencijski vlogi, se lahko živinorejske odplake v enakih razmerah izognejo temu, da bi bile opredeljene kot odpadki, če se uporabljajo za gnojenje tal v okviru zakonite prakse vnosa na točno določene površine in če je njihovo shranjevanje omejeno na potrebe teh postopkov vnosa.

90 V nasprotju s tem, kar trdi Komisija, te analize ni treba omejiti na živinorejske odplake, ki se kot gnojila uporabljajo na področjih istega kmetijskega gospodarstva, ki je ta gnojila proizvedlo. Kot je Sodišče že razsodilo, snovi namreč ni mogoče šteti za odpadek v smislu Direktive 75/442, če se zagotovo uporablja za potrebe drugih gospodarskih subjektov, kot so tisti, ki so jo proizvedli (glej zgoraj navedeni sklep Saetti in Frediani, točka 47).

91 Nasprotno pa analiza, ki v nekaterih situacijah dopušča, da lahko posamezen ostanek proizvodnje šteje za stranski proizvod oziroma primarno surovino, ki jo je mogoče v proizvodnem postopku ponovno uporabiti, ne pa za odpadek, ni mogoče uporabiti za živalska trupla, če so te živali poginile na gospodarstvu in niso bile zaklane za prehrano ljudi.

92 Teh trupel namreč načeloma ni mogoče ponovno uporabiti za prehrano ljudi. Ta trupla ureditev Skupnosti, predvsem Direktiva Sveta 90/667/EGS z dne 27. novembra 1990 o določitvi veterinarskih pravil za odstranjevanje in predelavo živalskih odpadkov, za njihovo trženje in za preprečevanje patogenov v krmi, ki izvirajo iz živali ali rib, in o spremembi Direktive 90/425/EGS ((UL L 363, str. 51), Direktiva 90/667 je bila razveljavljena po datumu, določenem v obrazloženem mnenju, s členom 37 Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 1774/2002 z dne 3. oktobra 2002 o določitvi zdravstvenih pravil za živalske stranske proizvode, ki niso namenjeni prehrani ljudi (UL L 273, str. 1)), šteje za „živalske odpadke" in tudi kot odpadke, ki spadajo v skupino „snovi z visokim tveganjem", ki jih je treba predelati v obratih, ki jih odobrijo države članice, oziroma odstraniti s sežiganjem ali zakopavanjem. Ista direktiva določa, da se lahko te snovi uporabijo za prehrano živali, ki ne vstopa v prehrano ljudi, vendar le na podlagi dovoljenja, ki ga izdajo države članice pod nadzorom pristojnih organov.

93 Trupel mrtvih živali na obravnavanem gospodarstvu nikakor ni mogoče uporabiti pod pogoji, ki bi dopuščali, da se izločijo iz opredelitve odpadkov v smislu Direktive 75/442. Imetnik teh trupel jih je dolžan odstraniti, in sicer tako, da je treba te snovi šteti za odpadke.

94 V obravnavanem primeru, kar najprej zadeva gnojnico, ki jo proizvaja vzrejno gospodarstvo, iz listin v spisu izhaja, da se ta gnojnica uporablja kot kmetijsko gnojilo in se s tem namenom raztrese na točno določena področja. Med čakanjem na postopke vnosa se hrani v jami. Oseba, ki upravlja obravnavano gospodarstvo, je torej ne želi odstraniti, tako da ta gnojnica ne predstavlja odpadka v smislu Direktive 75/442.

95 Okoliščina, da so na evropskem seznamu odpadkov med „odpadki iz primarne proizvodnje iz kmetijstva“ „živalski iztrebki, urin in gnoj (vključno z onesnaženo slamo), ločeno zbrane odplake in obdelane izven kraja“, ni take narave, da bi vplivala na ta zaključek. To splošno naštevanje živinorejskih odplak namreč ne upošteva okoliščin, v katerih se ta gnojila uporabljajo in ki so odločilna za presojo pojma odpadka. Poleg tega uvodna opomba priloge k evropskemu seznamu odpadkov natančneje določa, da ta seznam odpadkov „ni dokončen“, da „vključitev snovi na seznam ne pomeni, da je snov v vseh okoliščinah odpadek“ in da „[v]ključitev na ta seznam ne pomeni, da ta snov ustreza definiciji odpadkov“.

96 Trditev Komisije, da naj v tem primeru ne bi bila spoštovana pravila kodeksa dobre kmetijske prakse, ki jih je sprejela Junta de Andalucía, kot tudi ne največje količine vnosa, določene v Prilogi III k Direktivi 91/676, ne vpliva na opredelitev gnojnice glede na Direktivo 75/442. Tudi če bi bilo dokazano dejstvo, da praksa vnosa z vzrejnega gospodarstva ni povsem v skladu s tem kodeksom dobre kmetijske prakse in z Direktivo 91/676, bi lahko kazalo na neizpolnitev obveznosti, ki izhajajo iz te

direktive, vendar pa ne dokazuje, da bi bila gnojnica v okolje odvedena nenadzorovano, v okoliščinah, v katerih bi jo bilo mogoče šteti za odpadek.

97 Ker se Komisija v tej točki ni sklicevala na kršitev Direktive 91/676, pač pa se je omejila na zatrjevanje kršitve Direktive 75/442, je treba očitek kršitve slednje direktive, če se nanaša na gnojnico, zavrniti.

98 Drugič, glede živalskih trupel, katerih prisotnost je bila ugotovljena na obravnavanem vzrejnem gospodarstvu in ki bi jih bilo treba v smislu Direktive 75/442, kot je navedeno v točki 94 te sodbe, šteti za odpadek, španska vlada kljub temu zatrjuje, da se je za ta trupla „že uporabljala druga zakonodaja" in da so bila torej na podlagi člena 2(1)(b)(iii) te direktive izključena s področja uporabe te direktive.

99 Sodišče je že razsodilo, da bi lahko pojem „druga zakonodaja" zajemal tako zakonodajo Skupnosti kot tudi nacionalno zakonodajo, ki velja za skupino odpadkov iz člena 2(1)(b) Direktive 75/442, pod pogojem, da bi se ta zakonodaja, nacionalna ali skupnostna, nanašala na ravnanje z odpadki kot takimi in da bi dosegla najmanj tako raven varovanja okolja, kot jo določa navedena direktiva (glej zgoraj navedeno sodbo AvestaPolarit Chrome, točka 61).

100 Sicer pa je, ne da bi se bilo v tej zadevi treba izreči o kritikah, ki jih je Komisija navedla na obravnavi v zvezi z zgoraj navedeno sodbo AvestaPolarit Chrome,

zakonodajalec Skupnosti, kar zadeva tukaj obravnavana živalska trupla, sprejel „drugo zakonodajo“ v smislu člena 2(1)(b), Direktive 75/442, drugačno od te direktive Skupnosti.

101 Dejansko se Direktiva 90/667 nanaša predvsem na ravnanje s temi trupli kot odpadki. Določa natančna pravila, ki se uporabljajo za to skupino odpadkov, tako da predpisuje predvsem, da se predelajo v odobrenih obratih ali uničijo s sežiganjem oziroma z zakopavanjem. Opredeljuje na primer primere, v katerih je treba te odpadke, če jih ni mogoče predelati, sežgati oziroma zakopati. Tako v členu 3(2) natančneje določa, da se lahko ti odpadki sežgejo ali zakopljejo, predvsem če „količina in oddaljenost ne upravičujeta zbiranja odpadkov“ in da mora biti „[z]akopavanje dovolj globoko, da prepreči mesojedim živalim izkopavanje trupel oziroma odpadkov, in jo je treba opraviti na primernem področju, da se prepreči okužba podzemne vode oziroma vsaka škoda okolju. Pred zakopavanjem je treba trupla oziroma odpadke poškropiti s primernim razkužilom, ki ga odobrijo pristojni organi“. Navedena direktiva prav tako določa preglede in inšpekcije, ki jih morajo izvajati države članice, in v nekaterih členu 12, da lahko veterinarji Komisije v določenih primerih s sodelovanjem nacionalnih organov opravijo nadzor na kraju samem. Uredba št. 1774/2002, ki je bila sprejeta po zdravstveni krizi, imenovani „nore krave“, in je začela veljati po izteku roka, določenega v obrazloženem mnenju, določa še natančnejše zahteve za skladiščenje, obdelavo in sežiganje živalskih odpadkov.

102 Določbe Direktive 90/667 urejajo vpliv obdelave živalskih trupel na okolje in s svojo stopnjo natančnosti vzdržujejo raven varovanja okolja, ki je najmanj enaka ravni, določeni z Direktivo 75/442. V nasprotju s tem, kar zatrjuje Komisija v repliki, torej predstavljajo „drugo zakonodajo“, ki zajema to skupino odpadkov, na podlagi katere je mogoče ugotoviti, da se navedena direktiva za to skupino ne uporablja, ne da bi

bilo treba preučiti, ali je nacionalna zakonodaja, na katero se sklicuje španska vlada, kot taka „druga zakonodaja".

103 Direktiva 75/442 se torej ne uporablja za obravnavana trupla živali. Ker se je Komisija sklicevala samo na kršitev te direktive, je treba očitek, če se nanaša na navedena trupla, zavrniti.

104 Ta očitek je treba tako zavrniti v celoti.

Direktiva 80/68

105 Komisija meni, da iz dopisa z dne 20. junija 2001, s katerim so španski organi odgovorili na opomin, izhaja, da je območje, ki je bilo prizadeto z vzrejnim obratom prašičev, onesnaženo z nitrati, to je snovmi s seznama II, točka 3, Direktive 80/68, in da za to območje ob nespoštovanju členov 3(b), 5(1) in 7 te direktive ni bila izvedena predhodna hidrogeološka študija.

106 Kljub temu španska vlada upravičeno zatrjuje, da je uporaba gnojnice kot gnojila postopek, ki velikokrat najbolje ustreza dobrim kmetijskim praksam, in ne dejavnost „odstranjevanj[a] ali odlaganj[a] z namenom odstranjevanja teh snovi" v smislu člena 5 te direktive.

107 Poleg tega ureditev varstva voda pred onesnaževanjem, ki je posledica živinorejskih odplak, ne temelji na Direktivi 80/68, pač pa na Direktivi 91/676, katere namen je

ravno boj proti onesnaževanju voda, ki je posledica trosenja oziroma odvajanja živinorejskih odplak in prekomerne uporabe gnojil in ki vsebuje ukrepe za upravljanje, ki jih morajo države članice naložiti kmetijskim gospodarstvom. Če bi se člen 5 Direktive 80/68 razlagal v smislu, da morajo države članice uporabo gnojnice oziroma, bolj splošno, živinorejskih odplak, podvreči izvedbi predhodne preiskave, ki zajema predvsem hidrogeološko študijo zadevnega območja, bi ureditev, uvedena z Direktivo 80/68, delno nadomestila ureditev iz Direktive 91/676.

108 Španski organi na podlagi Direktive 80/68 torej niso bili zavezani, da kmetijsko uporabo gnojnice obravnavanega vzrejnega gospodarstva podvržejo postopku za izdajo dovoljenja, določenem s to direktivo, in v teh okoliščinah niti, da na zadevnem območju opravijo hidrogeološko študijo.

109 Očitek kršitve Direktive 80/68 je tako treba zavrniti.

110 Iz zgoraj navedenega izhaja, da Kraljevina Španija:

— s tem, da ni poskrbela za to, da bi bile komunalne odpadne vode aglomeracije Vera podvržene postopku, kot je predviden v členu 5(2) Direktive Sveta 91/271/EGS, to je strožjemu postopku, kot je tisti, opisan v členu 4 te direktive, in

— s tem, da območja Rambla de Mojácar ni razglasila kot posebej ranljivega, s tem pa kršila določbe člena 3(1), (2) in (4), Direktive 91/676,

ni izpolnila obveznosti iz zgoraj navedenih direktiv.

111 V preostalem delu je treba tožbo zavrniti.

Stroški

112 Na podlagi člena 69(2) Poslovnika se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglašeni. Na podlagi člena 69(3) tega poslovnika lahko Sodišče odloči, da se stroški delijo ali da vsaka stranka nosi svoje lastne stroške, če vsaka stranka uspe samo deloma ali v izjemnih okoliščinah.

113 V tem sporu je treba upoštevati, da tožbi ni bilo ugodeno glede celotne neizpolnitve, kot jo je opredelila Komisija.

114 Kraljevini Španiji je tako treba naložiti dve tretjini stroškov. Komisiji se naloži plačilo zadnje tretjine.

115 V skladu s členom 69(4) tega poslovnika Združeno kraljestvo nosi svoje stroške.

Iz teh razlogov je Sodišče (tretji senat) razsodilo:

1. **S tem, da Kraljevina Španija ni poskrbela za to, da bi bile komunalne odpadne vode aglomeracije Vera podvržene postopku, kot je predviden v členu 5(2) Direktive Sveta 91/271/EGS z dne 21. maja 1991 o čiščenju komunalne odpadne vode, to je strožjemu postopku, kot je tisti, opisan v členu 4 te direktive, in s tem, da območja Rambla de Mojácar ni razglasila kot posebej ranljivega, s tem pa kršila določbe člena 3(1), (2) in (4) Direktive Sveta 91/676/EGS z dne 12. decembra 1991 o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov, ni izpolnila obveznosti iz teh direktiv.**

2. **V preostalem se tožba zavrne.**

3. **Kraljevini Španiji se naloži plačilo dveh tretjin stroškov. Komisija Evropskih skupnosti nosi zadnjo tretjino.**

4. **Združeno kraljestvo Velika Britanija in Severna Irska nosi svoje stroške.**

Podpisi